

A SOPRONI TÁJ GYÓGYEREJE

III.

A Teremtés Koronái

Nagy és különleges fáink

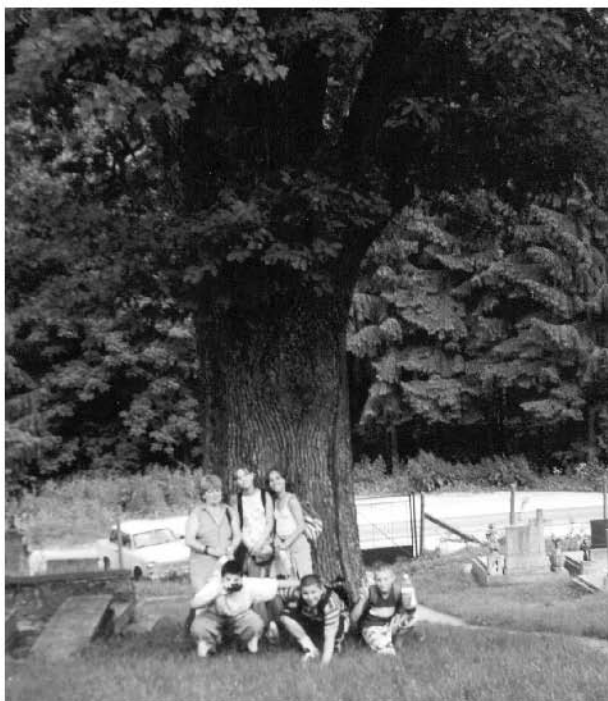

BOROSTYÁN FÜZETEK 3.

Tartalom:

A Teremtés Koronái – koronás fők a fák (előszó)	1.
Nagy és különleges fák Sopron környékén	2.
A Természet menedékhelyei	11.
Miből lesz a nagy fa? Élettér a fának, élettér a fán	15.
Óriás fiatalok, Meddig él egy fa?	16.
Játék és ajánlott irodalom	17.
Felhívás! Ültessünk nagy fákat utódainknak!	hátlap

A Teremtés Koronái

Amíg gyerekek voltunk, sokkal több nagy fát láttunk magunk körül. Nemcsak azért, mert hozzánk képest nagyok voltak, hanem tényleg több is volt! Fogynak a nagy fák. Pedig együtt nőnek velünk az utcákon, tereken, kertekben és erdeinkben élők, csakhogy sok közülük hirtelen eltűnik...

Egy jóbarát kérdezte egyszer: hogy lehet az, hogy az Erzsébet utcai sorfák minden kor fotóin egyformán néznek ki? Hát úgy, hogy pár évtizedenként kicserélik őket! (És ha amerikai sorozatot tetszik nézni, azokra a gyönyörű, nagy fás utcai fasorokra is figyeljenek!)

←Találtam egy régi fotót, rajta egy csapat kiscserkész áll, hatalmas fatörzs előtt. Kőszegi emlékek törnek elő a vészterhes időkből, szép nagy gyalogtúrák nyara... Vajon megvan-e még az a fa? (Kőszegen sok természetes példány maradt a kertek között, erdős domboldalakon!) **Van ilyen kép soproni fákról is?**

←Egy biztosan, a brennbergi temetőben készült éppen öt évvel ezelőtt, az akkori Gárdonyis 6. bésekkel.

A Teremtés Koronái... mielőtt elbiznánk magunkat, jussanak eszünkbe ezek a fák! Az itt élő száz éven felüliek, a sokat megéltek, a türelmesek, a csendesen szeretők, árnyékot, enyhét adók, akikre sóhajtván nézünk fel: de gyönyörű vagy! A pótolhatatlanok, akikkel együtt élhetünk nemzedékeken át, de ha nem figyelünk, nemzedékek maradnak ki ebből az élményből! Amíg nem késő, dugjuk össze a fejünket, és beszéljük meg, mit kell tennünk fáinkért! Mert ők élélnének nélkülünk is, de mi aligha nélkülük!

Koronás fők a fák!

Itt, a Szent Korona Országának kapujában, a leghűségesebb koronázóvárosban, az erdészeti oktatás hagyományos központjában, ahol három klímájuk találkozik, különleges adomány számunkra, hogy erdők, kertek, parkok, fasorok őrzik és viszik tovább e szépséges hely életerejét, frissítik az ódon műemlék-utcákat, madárdallal, virágillattal, lágy susogással enyhítik a falak keménységét, és töltekezésre hívogatnak nehéz napok után. Milyen jó, hogy elődeink hagytak és ültettek fákat, élősvényes kertekben, árnyas parkokban érezték jól magukat, és ebből a gazdag örökségből mára is maradt!

Kövessük példájukat, és ültessünk mi is! Ültessünk együtt, vagy ki-ki saját háza táján, vagy – ami a legszebb – mindnyájan a közért!

És vigyázzuk fáinkat, segítsünk nekik a városi létben, hogy jól érezzék magukat velünk!

Mert a Teremtés Koronái ők. És persze mi is – ha ezt elismerjük.

Hárs Olivér

Nagy fák Sopron környékén

Felsorolásunkban kimagasló korú és (alakjuk vagy helyük miatt) különleges jelentőségű fák szerepelnek egy-egy útvonalra összefűzve.

(Vastagítással kiemeltük a képeken is látható fákat!)

Sopron:

Bevezető védett vadgesztenyefasor a Győri út régi nyomvonala mentén (a külső körforgalomnál, védett!)

Idős vadvadkörtefa a vasúti töltés kanyar hőközpontja néző oldalán, ösvény mellett, a Győri úttól kb. 40m-re

Az Erzsébet kórház parkjának nagy fája (védett terület!)

A Kőfaragó téri lakótelep dísz (hatalmas vadgesztenyefa a belső parkban)

Jegenyenyár sor a Deák tér szélein (nagy részt kivágták 2006. május 9-én, a századik Madarak és Fák Napja előestéjén, a többi lefejezték)

Óriási hársfa és társai a Gagarin parkban (a Deák tér és Kisfaludy u. közötti tömb, az egykori Esterházy Hitbizomány parkja) (3.o.)

A Russ villa (volt zeneiskola) vadgesztenyéi a Deák étterem védett fasora végén
Vadgesztenyék és hársak sora, gyertyán, kőris, platán, papíreperfák, természetes bükkök a Deák téren (az átalakítás miatt az egész park védettségét megszüntették, és a fák mindegyike sérült!)

Értékek a Deák tér belső kertjeiben, pl.: vadgesztenyék (4.sz.), hatalmas tiszafa (7.sz.), terebélyes ezüsthárs (9.sz.), nagy japánbirs és borostyán (11.sz.), örökzöldek kertje idős húsos sommal (13.sz.), ezüsthárs óriások, tiszafa, vérbükk (24.sz.)

Gyönyörű körtefácska az Időjelző melletti déli parkszélen (finom, bőtermő!)

Múzeumkert fája a Deák tér sarkán (páfrányfenyő, kőris, vérbükk, védett terület!)

Platán a Gödör-ház udvarán (Frankenburg út, védett!) (3.o.)

Hársfa a Rákóczi utca-Múzeum utca közti átjáróban, az udvaron

Árnyat adó hársak a Petőfi téren (friss zöld erejükben kivágták őket)

Sárgabarack a Körmeny-Csák galéria belső udvarában (Színház u. 33.-Templom u. között)

Páfrányfenyő a Székeles u. és Alsólőver u. sarkánál

Vérbükk a Zrínyi u. 36. kertjében (védett!) (4.o.)

Legnagyobb dobzófaik a nevelőthron kerítése mellett (Zrínyi u.)

Terebélyes tiszafák a Szt. Imre téren (védett terület!)

Fehérnyárok a Lokomotív ABC előtt és mögött (József Attila út)

Szép ős-liliomfa a (volt) Lokomotív szálló előtt (József Attila út)

Óriási diófa a Mikoviny u. 42. (a Winkler út sarkán, idén száradni kezdett)

Hegyi juhar a Károlymagaslati út-Villa sor saroktelkének kerítésénél

Hétágú hárs a Lőver krt. 72. oldalkerítése mellett (a Maróni szálló felől, elé nagy ház épült)

Gagarin
(volt Eszterházy)
park

Gödör
játszótér
régén és ma

↑ Erzsébet kert – mamutfenyő
és Hegyhát út – óriás hárs

↑ Bábaseprő a Sörház
(Mátka)-domb aljában

← Vértük és meseház a
Zrínyi utcában

Kocsányos tölgy a Szieszta szálló NY-i oldalkerítése melletti erdőben (legnagyobb példányunk!)

Bábaseprős duglászfenyő a Szt. Margit u. torkolatánál (Sörházdombi út sarka, legallyazták) (4.o.)

Háziberkenye a Honvéd út 32. kerítésénél (legnagyobb városi példányunk, védett!)

Védett hársfa a Hegyhát út alsó sarkán (a legidősebb példány a környéken, körbeburkolták!) (4.o.)

Platán a Juliáneum alsó sarkán (Szt. Margit út-Tulipán köz, védett park)

Az országosan védett egyetemi Botanikus kert vadgesztenyesora és nagy hársfái a madáritatónál és kicsit nyugatabbra

Japánakác sor a Berzsényi utcában, a volt Meyne-telep szélén

Szomorú bükk a Rákóczi szobor mögött a Batthyány téren

A Virág völgy idős gyümölcsösei (főleg az Asszonyvásár dülő környékén)

Nagy fák a Bécsi-domb erdős parkjában, kettős fasor az Amfiteátrum felől

Nagy fás park a Szt. János templom (és volt nevelőotthon, most lakóház) parkjában (védett terület!)

6 szép fa a Szélmalom utca széles torkolatában (Bécsi u.)

Két nagy fa a Szent Mihály templom melletti kertben (hárs és kőris)

Szomorúfűz a Kisvárkertületen, a régi piaci parkoló mellett (csonkolva)

Szép nagy vadgesztenyefa az Ikvára néző Festetich-major főépülete előtt (Torkos u., 2006. nyarán elépítették!)

Fűzfák sora az Ikva soron

Két öreg fűzfa a volt Nagyuszodában (Fűzfa sor a Sportcentrum mögött)

Óvóképző parkjának fái (Ferenczy J. u.)

Nagy vérbükk a Kossuth u. 22/A hátsó kerítésénél

Nagy hársfa a Kossuth utcai sorompótól 30m-re, a kanyarban, járda szélén (A legnagyobb utcai sorfánk! 2006 július végén nagy gödörrel elvagták a gyökereit!)

A védett Erzsébet kert nagy fái (**mamutfenyő a közepén (4.o.)**), platánok, hárs a patak partján, öreg gyertyánok a virágpajzsnál (a játszótéren állt cincéreset 2006. elején kivágták!), X tölgy a mamutfenyő közelében, pad fölé hajolva, két tölgyiker különös

párosa a GYIK parkolójánál (széttartók és összefonódók), kőrisek a patak vasúti

kanyarjánál, szürke- és fehérynár a Rák-patak Tóth Antal utcai gyaloghídjánál)

Platánok a Bánfalvi úton, a SUZUKI előtt és az udvarokban

Ősakác a Bánfalvi út melletti raktártelepen (volt laktanya)

Nagy fehérynár és szürkenyár sor a Rák-patak partján a Besenyő úttól az Erzsébet kert felé (Kivágásukat tervezik!)

Nagy hársfa a Rák-patak partján a Fenyő téri volt malomnál (a védett fűzőriasokat a parkolóról kivágták!)

Hársfák sora az Ady Endre út mentén (sok még egészséges!)

Hét hatalmas tölgy a Tölgyes közzel szembeni erdei pihenő körül (új társasház mellett)

Nagy fák a Hősi temetőben

Legidősebb szelídgesztenyénk a Pálos kolostor gyönyörű kertjében, társai a Hősi temető melletti erdőben

Hársliget a Kolostorréti púpján (Bánfalva, Pálos kolostor fölött)

Nagy fekete fenyők, gesztenyék, tölgyek a Kolostorréti melletti ösvényen

Terebélyes szelídgesztenyék a Gesztenyés körút és a Fáber-rét közti gesztenyés domboldalon

Szép gyümölcsöskertek a Gesztenyés körút páratlan oldalán (ami maradt...)

Óriás tölgy a Kárpáti-kertben (Erdei malom köz, a malom utáni kerítésnél)

Nagy fák a volt malomkert patakpartján (új házak közt, bár védett terület!)

Legnagyobb platánunk a Doborjáni Ferenc Iskola (volt Erdei Iskola) parkjában, a Brennbergi út mellett (védett terület!)

Kéttörzsű nagy madárcseresznye a Tolvaj-árok elején, a pihenőháznál

Hárskorona 12 fiatal törzzsel az Autós pihenőtől fölfelé vezető mélyútnál

Tölgyóriás a görbealmi Fehér-forrás melletti focipálya sarkánál (erdészház mögött)

Köldökszinór-bükk Brennberg alatt, a volt kisvasút mellett

Brennberg régi gyümölcsösei

Hatalmas tölgyfa a brennbergi temetőben (lásd a belső borítón!)

Jegenyefenyő-rakéta Új-Hermestől északra, tarvágás mellett a gerincen

Szépszál bükkösök Brennbergtől nyugatra, az Asztalfőig (még élvezhető összefüggő erdőrészek is!)

Roth-bükk a Hidegvíz-völgy felső kanyarjában, az Asztalfő alatt

Lúcóriások az Asztalfő alatt, az aszfaltút végénél

Termetes erdeifenyők a Csizmasarok keleti oldalán (Zsilip-árok felé)

Sok nagy erdei fa a Halmokon (bükkök, tölgyek, hársak, gyertyánok, nyírek és fenyőfélék), itt még összefüggő erdőképpen

Nagy vérbükk a Deákkúti út 6.sz. kertben

Császárfa a Panoráma út 16. sz. ház mellett

Vadgesztenyék sora a Deákkúti úton az erdőig

Nagy tölgyek a Sörház-domb É-i csücskénél, az erdei ösvény mellett

Szép nagy tölgyfa a fedettuszoda hátsó kerítése mellett (Deákkúti út), a kéménynél

Nagy mohos tölgy a Hétbüknél (a hétbükkfa elpusztult, kicsiket ültettek helyére, amiből hat maradt)

Jászol (öreg tölgy vadetető mellett a Tölgyes-mocsárnál (8.o.)

Őstölgy a Récényi út mellett (Tölgyes-mocsár) (14.o.)

Bükkcsók a piros háromszög jelzés mellett, a Tölgyes-mocsárnál (8.o.)

Esküvő-bükk a Muck mögött, közvetlenül az áfonyás országhatáron

Különös fák (erdei fenyő, tölgyek) a Tündér-forrástól induló hosszú gerincen (Kecske-patak fölött)

Kitáruló belsejű tölgy a Kecske-patak menti ösvénynél

Négyes tölgy az Ojtózi emlékmű mögött

Bagolyodvas tölgyóriás az Ojtózi emlékmű D-i oldalán (13.o.)

Máriás tölgy az Ojtózi fasor végén, a lőtéri útnál

Különlegesen nagy vadkörtefa a Kempingben, az autósor mellett (csonkolt)

Tölgyek a Harkai-platón (öreg fák a védett legelőn)

Terebélyes galagonyák a Harkai platón (rutinpályánál), és a lőtértől délre lévő kis réten (védett terület!)

Nagy hársak sora a Felsőlöver út alján (a Hársfa sor torkolatától lefelé)
Hársfa sor (1869-70-ben telepített, védett fasor kislevelű hársakból, benne barkóca berkenye, gyökereit elvágták, koronáit csonkolták a védelem alá helyezés óta)
Liliomfa a Fenyves sor 8. előkertjében (Az ország legnagyobb példánya, védett!)

Többszörű szelídesztenye a Fenyves sor 10. gesztenyes-gyümölcsös, védett parkjában (Ez a legnagyobb egybefüggő gesztenyes löver, meglepően egészséges szelídesztenyékkal, ezért géncentrum is a gesztenyevész gyógyításában, 2006-tól védett!)

Szelídesztenye ősből kisarjadt csokor a Felsőlöver út 50. felső részén (Felsőörház közről is látni)

Két nagy hársfa a Felsőlöver út 54. ház előtt

Szelídesztenye-csokor a Felsőlöver út 70. utcai kerítése mellett

Idősödő tölgyfa az Almon (odvas társát kivágták, mellé csúf akna került)

Idős császárkörte és szőőkörte a Taródi vár keskeny É-i oldalkertjében

Szelídesztenye a Csalogány köz meredek szakaszán (kerítésbe növe (második legidősebb élő példány!))

Császárfa és fűz a Mária oszlop mellett, a Városligeti út alján (Mikoviny út-Löver krt. sarok) 2007. tavaszán visszavágva)

Vadgesztenye sor a Városligeti úton (védett, benne hárs és juhar is!)

Óriások erdeje a Várison, a szanatóriummal átellenben (nagy tölgyek, kőrisek, kidőlt óriások, sok odúval) (8.o.)

Kehely-tölgy a városi erdő sétányja mellett, a sűrű fenyvestől 20m-re

Szerelmesek fája a Dalos-hegy tetején (csavarodott bükk, 45 éves „fiókáját” és pelefészkes nagy ágait levágták!) (8.o.)

Hangvilla-erdei fenyő az előbbi közelében, az úttól D-re, egy kis púpon

Táncos tölgy a szánkópálya alsó szakasza mellett

Vadkörte a Nemes-kút melletti réten (9.o.)

Nagy bükkök a Pinty-tető É oldalán

A legmagasabb vadkörtefája a Nemeskúti útról a Tómalomra vezető kavicsút magaspontja mellett, (2005-ben kivágták!)

Nyárák és fűzek a Kis-Tómalom keleti, és a Nagy-Tómalom nyugati partján (2006-ban többet kivágtak)

Vadkörte a Tómalom strandján (átépítésbe kezdtek, de talán megmarad!)

Húsos som a Kecse-hegy tetején, a kilátónál (ritka nagy bokor!)

Galagonyák a Tómalomra néző útelágazásnál (két éve levágták, de újra nő)

A Városi Könyvtár parkjának fái (Pócsi u. 25.)

Nagy császárfa és platánok a volt Füredi kertben (Ikva áruháza felől)

Platánok a Papréten (a mozi felőli saroknál különös pásztortanító „szobra”!)

Platánok és 13 hárs (az aradi vértanúk emlékére) az Evangélikus temető előtt

Hársfák a Potzmann-Kogelen (a Pihenőkereszt mellett, védendő gyepen)

Nagy tölgyfa a Potzmann Kogel keleti lábánál lévő kút mellett (A Pihenőkereszt után jobbra, a Balfi országúttól 15m-re) (címlepon!)

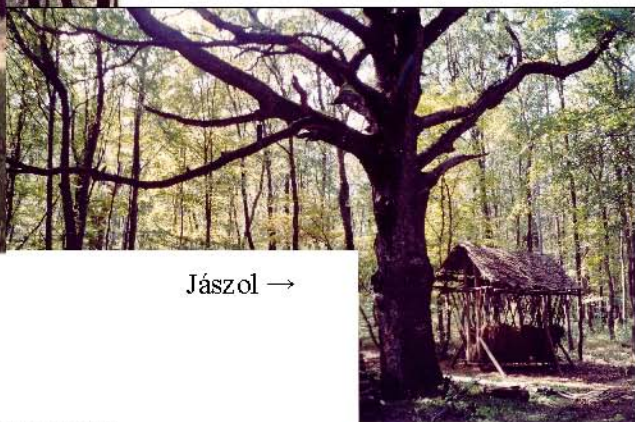
Eperfa sorok a Kópháza felé vezető földút mentén (a Széchenyi-féle selyemhernyó tenyésztés korából)

Bükkcsók

Szerelmesek fája

Jászol →

Erdőkapu a Várison

Őserdei élmény ↓

A balfi Savanyúkút fűzfa sora ↑

← A tómalmi kerékpárút nagy nyárfái

Nemeskúti vackorfa ↓

Különös tölgy-iker kihajló ágakkal a Szárhalom déli szélén, a kertek sarkától keletre.

Nagy tölgyfák a Fertő-parti útra vezető Fehér út mellett, a Szárhalmi erdő déli szélén, a kertek és a szőlők közt félúton, ill. a nagy szőlők sarkánál (autóbeállók és szemétdombok szélén)

Bükkóriások a Szárhalmi-erdő É-D-i gerincnyiladéka közelében (Kohlenberg)

Az ország legnagyobb mandulafája a falu előtti erdőszél volt tanyáján (a sorompós vadgesztenyesor végén)

Balf

Savanyúkúthoz vezető fűzsor a nádas szélén

Szanatóriumpark nagy fái (platánok, hársak)

Hársallé a fürdőkápolnával szemben a vasútállomásig (az országútig védett!), mellette nagy tölgyek az erdőben

Idős körtefa a Sanatóriumpark oldalkerítésénél (NY-i oldal, parkolónál)

Formás kis vackorfa a Mandulafa felé vezető dűlőút szélén

Ágfalva:

Szép fehérnyár a vasút északi oldalában, (a határ felé vezető régi lépesfalvi országútról látható)

Nem nagy fás, de valóságos csoda Agócs József szántóból varázsolt erdeje a lépesfalvi országhatár mellett!

Hatalmas körtefa az Arbesz É-i szélénél, régi gyümölcsös sarkán

Almafák az országosan védett Arbesz-réten (elhagyatva is bőven teremnek!)

Az egykori brennbergi kisvasút kanyarjától egészen a Gyógy-rétekig erdőszéli régi gyümölcsös rétek sok védett növényel, állattal, egyetlen szórványgyümölcsös területünk, a Natúrpark ritkasága!

Hatalmas cseresznyefák a Ház-hegy gerincén, vadvirágos réten

Nagycenk:

Nagycenki Hársfasor (Országosan védett természeti terület, a kastély tengelyében 1754-ben telepített, 2,4 km hosszú, kettős fasorral, Fertő felőli végén nagy tölgyek, vadkörték az erdőben.)

Vérbükk a Hársfasor bejáratánál (A kapu túloldalán a hasonló méretű hegyi szilt 2001-ben a bicikliútra hivatkozva kivágták.)

Kastélypark fái (páfrányfenyő, platánok, különleges levelű hársfa, stb.)

Platánsorok a régi útvonalak mentén

Régi parkmaradvány óriási fákkal a Gyár utca végén (2005-ben részben lakópark áldozata lett)

Eperfa sorok a Kópháza felé vezető földút mentén (a Széchenyi-féle selyemhernyó tenyésztés korából).

A felsorolt fákat egy-egy séta, vagy biciklitúra fonalára fűztük fel, hogy könnyebben felkereshetők legyenek. Természetesen nem teljes a lista, csak a példa kedvéért mutatjuk be értékeink javát.

Bízunk benne, hogy így is sikerül felhívunk a figyelmet élő környezetünk legidősebb tagjaira, akik megérdemlik részünkről a tiszteletet és a szerető gondoskodást!

Kérjük, egészsétek ki, megfigyeléseikkel, botanikai vizsgálatokkal tegyék részletesebbé e gyűjteményt, mellyel a soproni Egyetem nagy fákról szóló adatbázisához is szeretnénk hozzájárulni.

Karakai Tamás: A Természet menedékhelyei

(Elhangzott az első Nagycenki Hársfasor Napon, a fasor 250. születésnapján)

A fák más léptékkel mérik az időt, mint az emberek. A nagycenki hársfasor fái számunkra letűnt korok tanúi.

Az elmúlt évszázadok során a Természettel való szembenállásunk oda vezetett, hogy ma szinte sehol nincs lehetőségük a fáknak arra, hogy békében megöregedhessenek.

Tarvágásos üzemmódú erdészeti fatermesztő parcellákban erre semmi esélyük sincs, de másutt is gyakran a 80-100 éves fákat tekintjük „öregnek”, pedig egy hársfa, tölgyfa, juhar vagy szil akár 500-1000 évig is élélhet, ha hagyják.

Szerencsére az elmúlt évtizedekben sok ember felismerte, és másokat is ráébresztett, hogy a Természet, az Erdő barátunk, nem ellenségünk, és az elkövetkező életutunkat csak kéz a kézben járhatjuk be; nem csonkíthatunk meg fákat egy-két száraz ág miatt, nem tekinthetjük magunkat a Természet urának, csak arra törekedhetünk, hogy jó gazdái legyünk egy-egy területnek, jó társai a többi élőlénynek.

Egy-két évtizede még szó nélkül hagyott tarvágások ma hangos felháborodást keltenek a bakonyi gyógyító és vendéglátó emberekben éppúgy, mint a főváros szélén élő, annak idején zöld övezetbe költöző lakókban.

Reméljük, a jövőben mind többen emelik fel szavukat az elemi életfeltételeiket biztosító élőrendszerek védelmében.

Kizárólag a természetes rendszerek és folyamatok jelenthetik ugyanis a jövő és a jelen nemzedékei számára az Élet lehetőségét, s vele a „gazdasági biztonságot”.

Hosszú távon nyilván nem az autópályák hosszán és a bevásárlóközpontok számán múlik majd egy közösség fennmaradása, hanem azon, mennyire képes együttműködni egymással és a többi életközösséggel, mennyire tiszteli és ismeri a természetes értékeket, és mennyire tud élni az általuk nyújtott lehetőségekkel.

A Palocsa Egyesület olyan embereket fog össze az ország legkülönbözőbb pontjairól, akik arra áldozzák területüket, tudásukat, idejüket, erejüket, vagy pénzüket, hogy segítsék a Természet öngyógyító, regenerációs folyamatait, és terjesszék azokat az ismereteket, amelyek a folyamatos erdőborítást biztosító, és a vizeinket megőrző, az éghajlati, vízjárási szélsőségeket csökkentő területkezeléshez, és gazdálkodáshoz szükségesek.

Ezért nagy öröm számunkra, hogy Nagycenken a mai napig, 250 éven keresztül megőrizték a Hársfasort, amely viszonylagos háborítatlanságával menedékkül szolgál a természetes folyamatoknak és élőlényeknek.

Fontos, hogy ne csak a fákat vegyük észre és védjük e helyen, hanem velük együtt mindkét oldalon azt a gyp- és cserjesávot, ami az öreg és fiatalabb fákkal karöltve természetközeli élőrendszerként hozzájárul a táj biológiai sokféleségének növeléséhez, az éghajlati szélsőségek kiegyensúlyozásához, a víz- és tápanyagkörforgás gazdagulásához, és szolgálhatja ismereteink bővülését is.

Ha természeteshez közeli erdőt szeretnénk látni, sajnos el kell utaznunk a Kárpátok valamelyik őserdő-rezervátumába, a természetes folyamatokat azonban megfigyelhetjük egy felhagyott, becserjésedő területen, vagy egy újonnan születtett, fűz- és nyárcsemeték lombjától zöldellő folyózatonyon is. S ha ezek után 250 évet utazva az időben, megpihenünk a nagycenki öreg hársfák között, elménk fogalmat alkothat róla, milyen is a világ valós természete, lelkünk pedig gyógyító energiával töltődhet fel.

Éljenek soká a nagycenki hársfák, féltsék, őrizzék és szeressék őket a velük élő emberek!”

„A fák keményderekú gondolatok,
Az ősi földből szívnek őserőt.
Koronájuk égnek emelik.
Ha van Isten, ha nincs:
Mindegy nekik.
Mert nekik úgy kell élni, mintha volna!
Viharban, csendben rájuk hajolna.
Mert nekik nőni kell;
És nőni csak az ég felé lehet.”

Reményik Sándor

Nagycenki Hársfásor

Fa és fásor mint élőhely

Őstölgy a
Tölgyes-
mocsárban

Deákkúti
ősgyertyán

Miből lesz a nagy fa?

Mag(á)ból, természetesen! Ha könnyű, elfújja a szél (vízparti fák, „úttörők”), ha szárnya van, repül (erdei elegyfák, erdőszéliek, mezeiek), ha meg nehéz, lepottyán, vagy állatok viszik (erdőalkotó „nagyok”).

Ha jó földre talál, megpihen, kicsit belesüpped, és ha jön a jó eső, életre kél: gyökeret ereszt. Ha már megkapaszkodott, kinyújtózik az ég felé, és hajtani kezd. Útravalója eddig tartott: mire kibontja első leveleit, és táplálkozni kezd, leszáradnak sziklevelei. Ettől kezdve egy új, önálló élet indul!

Cseperedik a fácska, öregek árnyékában, gyakran kortársai szoros mezőnyében. Gondoljuk csak el: van olyan fa is (őserdőben persze), akinek akár 200 évig is elnyomva kell várnia, míg megnyílik számára az ég felé a tér, s akkor megugrik, kitereljesedik – már amennyire lehet –, és felnő a koronaszintig. (az elegyfák közül sokan egész életükben a „nagyok” árnyékában élnek.) És a sok év eseményeit kiállva elérheti a termőkort, többezer utóda lehet, és hatalmas szálfaként élhet akár 600 évig is.

Nyílt területen nem az elnyomással, hanem az állatok rágásával, viharokkal, perzselő nappal kell megküzdenie, cserébe kiteljesedve szép formás koronát nevelhet, és még tovább él.

„Kicsiből nagy lesz” tehát, csak sok türelem kell hozzá, nomeg a sors kegyelme...

(Az erdőben élő sokmindent „feláldoz” a közösségért önmagából, és a nagyobb egységet szolgálja, a szabadon álló pedig „megvalósítja önmagát”, ezzel erőteljes, hosszan ható, messzire látszó példát mutat, de kiemelkedik az élő közösségből. A kettő harmóniáját egy szép kert adhatja, ahol van elég tér az „egyénségeknek”, mégis összhangban élnek egymással az alkotók.)

Érdekes, hogy erdeinkben kevesebb fa élheti végig életét, mint a kertekben, parkokban. Talán az egyes fákat jobban megbecsüljük? (Érdemes végiglátogatni hazánk és a szomszédos országok régi kastélyparkjait, ahol hihetetlen méretű fákkal találkozhatunk!) Igen: a városiban egyetlen fa is nagyon tud hiányozni, ha eltűnik, az erdőben sokan a több ezer fa kivágását is természetesnek veszik...

Élettér a fának, élettér a fán

Az előzőekből látszik, hogy ha igazán jó talajba került a mag, vagy az ültetett csemete, akkor is fontos számára a megfelelő tér. Sok olyan fát látni kertekben, utcákon, akiknek szűkre szabott élettér jutott csak, ezért torzultak, betegek, hamarabb elpusztulnak – vagy éppen a házra, kerítésre hivatkozva kivágják őket.

Nehéz elképzelni előre egy fa teljes méretét, mégis próbáljuk megérezni, hová lenne jó ültetni, hogy gyökerének, ágainak legyen elég helyük, levegőjük, érje a fény, és vizet is kapjon eleget!

Jó példa erre az Egyetem Botanikus kertje, ahol Fehér Dániel és kertészei mesterien eltalálták a teret, és az egész együttes szép harmóniában növekszik.

Egy jó ültető arra is gondol, miminden élhet majd a fán: lesznek rajta fészkek, később odvak, üregek, levelein hemzsegek, s egyebek, gyökerével gombák kapcsolódnak össze, és ki tudja még mennyi láthatatlan lény!

Az is jusson eszünkbe, hogy kedves énekes madaraink közül sok a fában lakik, de ezt csak idősebb, méretes törzsben teheti meg, így amíg ennél vékonyabb a fánk, tegyük ki mesterséges odút!

Nemcsak madarak laknak a fa belsejében, hanem emlősök is: pelék, nyusztok, denevérek, mókusok. (Bár ez utóbbiak sokszor fészket építenek!)

És ha szerencsénkre nagy fáink vannak, hagyjuk őket élni, s ha már korhadnak is, hadd fogadják magukba az ezernyi más életet! Egyre erősödő mozgalom hívja fel a figyelmet a „holtfa” szerepére - erdőben és kertben egyaránt. Igazából az ilyen lábon, majd fekvő korhadók adják a legtöbb életteret!

Különlegességnek számít, de még az ember is töltheti idejének egy részét fában vagy fán – másszunk csak bátran vissza a fára!

Óriás fiatalok

A tudósok is beismerik, hogy a körülöttünk élő fák legtöbbször igen fiatal, még ha nagyok is látjuk őket!

Az örökifjú bükkből csak néha látni ráncosodó, repedezett kérgű példányt, pedig évszázadokig élél, ha hagyják... Hát még a tölgyek, hársak, juharok és szilfák!

A Természetben nincsen „vágásérettség”! A mostanában elpazarolt fiatalok még sokáig növekedhetnének, mint az igazi erdőkben élő társaik.

Meddig él egy fa?

Több száz év csak maga a törzs élete, de a sok magban, a sarjakban, az anyagát lebontókban tovább él a fa.

Ha kivágják, akkor is gyakran új törzseket növeszt. És milyen nagy csoda, hogy egyes részei, levágott vesszők is új fává nőhetnek a földbe dugva! Használják is ezt szaporításban, építésben: dugványokból sövényt, kunyhót, zöld folyosót készíthet az ember!

De a picinke magban is benne a fa, és a fások himnusza szerint a kidöntött fa is tovább él, ha tartós célra használjuk.

Ne pazaroljuk ezt az értékes élő anyagot kacatok előállítására! Sok életet menthet, aki fából csak a legszükségesebbet készíti, és úgy, hogy az sokáig szolgáljon! (Lásd régi bútorok, hangszerek, épületek!)

JÁTÉK!

Kedves fiatalok!

Járjátok figyelmesen városunk utcáit, parkjait, a kertes területeket és az erdőt, és jegyezzétek fel, hol találtok idősebb, vastag törzsű fákat! Azt is figyeljétek meg, melyikben van odú, és milyen állat lakik benne!

Ajánlott irodalom

Balogh András: Magyarország nevezetes fái (Mezőgazdasági Kiadó, 1968)

Dr. Bartha Dénes – Zentai Kinga: Óriások és matuzsálemek (Élet és Tudomány 2006/23, 720-722.o.)

Dr. Bartha Dénes - Oroszi Sándor: Őserdők a Kárpát-medencében

Báder László: Öltöztessük fel a Földet! (Ekvilibrium, 2006)

Andrej Gulej: Az élet fája (Aétris, 2001)

Majer Antal: Sopron faóriásai (Soproni Szemle 1986/1, 50-76.o.)

Majer Antal: A soproni erdők nagy tanúfái I.-II. rész (Soproni Szemle 1987/2. 97-127.o., 193-214.o.)

Pósfai György: Dendrománia

Dr. Radó Dezső: A fák környezeti haszna (KÖTHÁLÓ füzet, 2004)

Schmidt Gábor-Varga Gábor: Famutató (Hillebrand Nyomda, 2004)

Soproni Egyetem Növénytan Tanszék - Castanea: Sopron természeti értékei I-V. (1996)

Castanea Környezetvédelmi Egyesület: Adatbázis a soproni Lőverek védendő természeti értékeiről (2002)

Castanea Körny.véd. Egy.: A soproni városi erdő természeti értékei (2003)

WWF Magyarország: Holtfa – az élő erdőkért (2006)

oregfak.emk.nyme.hu

További címek, információk, tanácsok és irodalom a Castanea Környezetvédelmi Egyesület tanácsadó irodájában kaphatók.

Címünk: 9400 Sopron, Fővényverem utca 5.

Tel./Fax: 99/788-904, honlapunk: www.castanea.hu

E-mail: castanea@castanea.hu, arnika@castanea.hu

**Szeretettel várunk minden érdeklődőt rendezvényeinkre,
és a Kertbarát Kör tagjai közé!**

FELHÍVÁS!

A 2006-ban századik Madarak és Fák Napja alkalmából kezdeményeztük, hogy Magyarországon minden 100 évnél idősebb fa kerüljön védett korba, hogy békességben élhesse végig életét! Járjunk elől jó példával mi, soproniak! Őrizzük meg idős, nagy, különleges fáinkat a városban és az erdőben!

Ültessünk nagy fákat utódainknak!

Ültessünk fákat, de ne nagy korukban, hanem magról, vagy kis csemeteként! Sokkal egyszerűbb, természetesebb, biztosabb és olcsóbb, ha kis, szabadgyökerű csemetéket, vagy magunk gyűjtötte magot plántálunk a gondosan kiválasztott helyre. Az erdészeti csemetékhez csak ékásó kell, amivel rést nyitunk a talajba, majd az eligazított gyökérzetre újabb beszúrás után rászorítjuk a talajt. (Előbb alul, aztán fölül.)

A lényeg: a növény nyugalmi állapotában, fagymentes időben és nedves talajba ültessünk, szorosan a gyökerekhez tömörítve a talajt. Legjobb lombhullás után közvetlenül (október-november), de lehet kora tavasszal is. Őshonos, helyből származó magokat, növényeket válasszunk, a nekik megfelelő helyre!

Ez a kiadvány szerves része a „*Szeretem ezt a tájat*” programnak, melynek célja Sopron értékeinek újrafelfedezése, továbbéltetése, közösségivé tétele.

A Castanea Környezetvédelmi Egyesület közhasznú civil egyesületként működik. Ha Ön fontosnak tartja Sopron és környékének egészséges környezetét, és hozzá tud járulni céljaink eléréséhez, keressen meg minket személyesen. Pénzbeli támogatásokat a Pereszteg és Vidéke Takarékszövetkezet 594-00-505-1000-502-0 számlaszámra fizethet be, illetve utalhat át. A személyi jövedelemadó 1 %-át az 19108876-1-08 adószám javára ajánlhatja fel. Második 1%-át kérjük, adja a magyar erdők javára!

Kiadványunk a Nemzeti Civil Alapprogram támogatásával készült.

Szerkesztette: Hárs Olivér és Wallon-Hárs Viktor

Minden együttműködő és támogató partnerünknek köszönjük segítségét!

